

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

НАУКОВИЙ
ПОТЕНЦІАЛ
ДОСЛІДНИКА:
ФІЛОЛОГІЧНІ ТА
МЕТОДИЧНІ
ПОШУКИ

2026

Збірник наукових праць
викладачів і студентів

Випуск XIV

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДНИКА:
ФІЛОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОШУКИ

Збірник наукових праць викладачів і студентів

ВИПУСК XIV

ГЛУХІВ

2026

УДК: 811 (082), 372, 378Н 34

*Рекомендовано вченою радою Навчально-наукового інституту філології та історії
(протокол № 6 від 19 березня 2026 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Йовенко Л. І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бикова Т. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури Українського державного університету імені М. П. Драгоманова.

Н 34 Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки : зб. наукових праць викладачів і студентів. Вип. XIV. / за заг. ред. Н. В. Гоголь. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2026. 190 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів.

Збірник містить статті, у яких викладені результати науково-дослідних робіт, теоретичних і експериментальних досліджень з актуальних питань лінгвістики, літературознавства, лінгвокраїнознавства, методик навчання мов і літератур. У випуску подано матеріали наукових конференцій, семінарів, результати роботи наукових гуртків і проблемних груп.

© Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка, 2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Гоголь Наталія Валеріївна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Заступник головного редактора:

Медвідь Наталія Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Відповідальний за комплектацію та випуск збірника:

Медвідь Наталія Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Новиков Анатолій Олександрович – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Кабиш Марина Юріївна – доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Кузнецова Галина Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Лучкіна-Загородня Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Марєєв Дмитро Анатолійович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Гричаник Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Чайка Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ	7
Кузнецова Г., Сикальчук А. СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ПОЧУТТЄВИХ СТАНІВ У ПОЕЗІЯХ ЛІНИ КОСТЕНКО	7
Медвідь Н., Позднякова А. ФЕМІНІТИВИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	10
Похилюк О. РИТОРИЧНІ ЗАКЛИКИ В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ ТЕТЯНИ ЯКОВЕНКО	14
Косарес А. МОВНА КУЛЬТУРА КРИВОРІЗЬКИХ ЗМІ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОМИЛОК У МАСМЕДІА	18
Котомова А. ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА ЯК ЗАСІБ ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	22
Чіпижна Д. ОНІМНІЙ ПРОСТІР ПОВІСТІ ЗІРКИ МЕНЗАТЮК «ДИКЕ ЛІТО В КРИМУ»	26
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТА ТЕОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
Гоголь Н., Тарасенко К. ХУДОЖНІЙ ВИМІР ІНТИМНОЇ ЛІРИКИ ДМИТРА ПАВЛИЧКА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ТАЄМНИЦЯ ТВОГО ОБЛИЧЧЯ»)	31
Доброносова Ю. СМЕРТЬ ІНШОГО ЯК ГРАНИЧНА СИТУАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	35
Новиков А., Задорожна А. БІЛЬШОВИЦЬКИЙ АПОКАЛІПСИС У РОМАНІ НАТАЛКИ ДОЛЯК «ЧОРНА ДОШКА»	39
Родіонова І. ОСОБИСТІСТЬ У КРИЗОВОМУ СОЦІУМІ: РОМАН СВІТЛАНИ ТАЛАН «ОГОЛЕНИЙ НЕРВ»	44
Баранник Н. ПОЕТИКА ІМПРЕСІОНІЗМУ М. КОЦЮБІНСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НОВЕЛИ «INTERMEZZO»)	49
Ананьєва А. КОНЦЕПТ «ГОЛОД» В РОМАНІ УЛАСА САМЧУКА «МАРІЯ»	53
Валуєва Ю. ОБРАЗ ЛІРИЧНОГО ГЕРОЯ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОЕМАХ ІВАНА ФРАНКА	58
Волк Т. РОЛЬ ПСИХОЛОГІЗМУ В РОМАНІ АНДРІЯ СЕМ'ЯНКІВА «ТАНЦІ З КІСТКАМИ»	62
Діденко Л., Вельбой А. НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ: ПОЕЗІЯ ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ, ЛІДІЇ ПРОЦИК, АРТЕМА ДОВГОПОЛОГО	66
Золотарьова А. ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО ЖАНРУ РІЗДВЯНОГО ОПОВІДАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТ.	72
Чурсіна А. ХРОНОТОП У РОМАНІ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО «МАЙСТЕР КОРАБЛЯ»	77
Тараненко Д. ГОГОЛІВСЬКІ МОТИВИ В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО»	81
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ І ЗАВДАНЬ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИМОГ	86

Грона Н., Молочко С. ЛІНГВОМЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	86
Кочубей Н. ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ МЕДІАЦІЇ	89
Кухарчук І. РОЛЬ МОВНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	93
Олійр М. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ	96
Рускуліс Л. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	99
Sokolovska I., Nechyporenko V., Hordiienko N., Pozdnyakova O. THE RELEVANCE OF FOREIGN LANGUAGE STUDY IN THE MASTER'S PROGRAM OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION WITH THE PURPOSE OF INTEGRATION INTO THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMUNITY	103
Цінько С. МОВНІ ПАСТКИ НМТ: ЯК НАВЧИТИ УЧНІВ НЕ ПОМИЛЯТИСЯ В СТАНДАРТНИХ ТЕСТАХ	106
Ананьєва А., Новікова К. ГЕНДЕРНО ІНКЛЮЗИВНА МОВА В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ	109
Антонова М. ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ МОДЕЛЕЙ «ШКІЛЬНОЇ» І «НАУКОВОЇ» ГРАМАТИКИ	113
Базуріна Т. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ УЧНІВ ЗЗСО НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	118
Бірюк О. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	121
Дерюгіна Л. ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	125
Ільницька А. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТОПОНІМІВ УМАНІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	126
Компанець П., Федосенко Л. USING ENGLISH AS A TOOL FOR GLOBAL INTEGRATION AND MOTIVATION IN FORMULA 1	131
Лукашик В. РОДИННЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В ПРОЗІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	134
Похилюк А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	138
Проданова А. ДІАЛЕКТНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	142
Сергієнко Е. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ В УЧНІВ ТРЕТЬОГО КЛАСУ	145
Гордієнко С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	150
Дімірова Н. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-СЛОВЕСНИКІВ	153

Оверчук А. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ІГОР	156
Скотар К. ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	159
Скрипка Д. ПРОЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	162
Стаднік В. НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОГАЛИНИ	166
Федоров В. ВЗАЄМОДІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	171
Хоменко О. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	174
Шевчук І. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ МОВЛЕННІ	178
Яреськовська А. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 10 КЛАСІ	182
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	187

3. Кісь О. Фемінізм в Україні: кроки назустріч собі. Ч. 2. Держава і жіночі рухи. URL: <https://genderindetail.org.ua/seasontopic/genderaftereuromaidan/feminizm-v-ukraini-kroki-nazustrich-sobi-ch-2-derzhava-i-zhinochi-ruhi-1341047.html> (дата звернення: 14.02.26).
4. Козачишина О. Л., Мосійчук А. В. Фемінітиви у сучасному українському газетному дискурсі. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/05/FeminitivesinModernUkrainianNewspaper-Discourse-O.-L.-Kozachyshyna-A.-V.-Mosiichuk.pdf> (дата звернення: 16.01.26).
5. Кравець Т. В. Мовні трансформації гендерних стереотипів у позначенні професій українськими ЗМІ. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/5_2021/part_1/8.pdf (дата звернення: 18.01.26).
6. Тріщук О.В., Гриненко В.А. Вживання фемінітивів у сучасних українських медіа. URL: <https://ttdruk.vpi.ua/article/view/291512/291295> (дата звернення: 15.02.26).

Nataliia Medvid, Anastasia Pozdniakova. The Feminitives in Contemporary Media Discourse.

Abstract. *The article analyzes the specific features of functioning the feminitives in contemporary Ukrainian media discourse. It substantiates that media discourse, as a dynamic and multimodal communicative environment, plays a significant role in the processes of normalization and dissemination of gender-marked lexical forms. Particular attention is paid to the role of mass media in shaping language practices and promoting gender-sensitive language in the public sphere.*

Key words: *feminitives, media discourse, gender-sensitive language, mass media, communicative environment.*

УДК 811.161.2'42'38:821.161.2-1

Олена Похилюк

**РИТОРИЧНІ ЗАКЛИКИ В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ
ТЕТЯНИ ЯКОВЕНКО**

У статті представлено комплексний лінгвопрагматичний та когнітивно-дискурсивний аналіз риторичних закликів у поетичному ідіолекті відомої української поетеси Тетяни Яковенко (на матеріалі збірки «У глибині небес...»). Досліджено функціонування риторичних фігур не лише як стилістичних засобів експресії, а як потужних інструментів персвазії, здатних моделювати вольовий імпульс та трансформувати ментальний стан реципієнта.

За допомогою синтезу стилістичного, структурно-функціонального та контекстуально-інтерпретаційного методів виявлено та класифіковано основні моделі зверненого мовлення за трьома функціональними парадигмами: екзистенційно-духовні імперативи, націоцентричні апеляції та заклики до духовного самозахисту. Особливу увагу приділено категоріям етосу та пафосу як засобам побудови «тактики солідарності» з читачем. Обґрунтовано, що використання фігури градації та посиленої окличної інтонації дозволяє авторці «опредметнювати» колективний досвід страждань, перетворюючи його на заклик до активної життєвої позиції. Результати дослідження розкривають роль риторичної уяви та спільної пам'яті у формуванні духовного стоїцизму та сучасного національного світогляду в поетичній мовотворчості авторки.

Ключові слова: поетичний ідіолект Тетяни Яковенко, риторичний заклик, персвазія, когнітивно-дискурсивна парадигма, етос, пафос, національний світогляд, тактика солідарності.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження сучасного поетичного дискурсу в межах когнітивно-дискурсивної парадигми дозволяє розглядати літературний текст як складну систему активної взаємодії між автором та реципієнтом. У ландшафті сучасної української літератури особливого значення набуває «риторика звернення» як механізм артикуляції екзистенційних тривог та засіб зміцнення колективної ідентичності в періоди історичних випробувань. Риторичні фігури в поезії перестають бути лише естетичними прикрасами, перетворюючись на потужні інструменти переконання, що здатні моделювати ментальний та емоційний стан читача. Вивчення цих процесів на матеріалі творчості Тетяни Яковенко, зокрема її збірки «У глибині небес...», є актуальним науковим завданням, оскільки дозволяє розкрити способи функціонування художнього слова як засобу формування національного світогляду та духовної стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання визначеної проблеми. Питання риторичної організації тексту та стратегій комунікативного впливу посідають чільне місце в сучасних філологічних розвідках. Теоретичний фундамент дослідження персуазивної функції мовлення та аналізу мотивів оратора закладено у фундаментальних працях К. Берка [1] та Х. Перельмана [2], чії концепції дозволяють розглядати риторику як засіб активного впливу на свідомість адресата. Проблема класифікації синтаксичних фігур та їхньої функціональної співвіднесеності в межах різних стилів мовлення ґрунтовно висвітлена у розвідці А. Шоблінська [7].

Вагоме значення для розуміння механізмів емоційного нагнітання та експресивності тексту мають праці Л. Білоконенко [3], присвячені вивченню емоційних фігур, зокрема градації, та О. Хорошевої [6], яка аналізує роль стилістичних фігур у складній архітектоніці художнього та публіцистичного тексту. Сучасні аспекти реалізації комунікативних стратегій і практичне використання риторичного інструментарію в межах дискурсивного аналізу представлені у працях В. Волошука [4] та М. Тхора [5].

Проте, попри наявність ґрунтовних теоретичних напрацювань щодо природи риторичних фігур, специфіка функціонування риторичних закликів у межах ідіолекту Тетяни Яковенко ще не була об'єктом цілісного лінгвопрагматичного аналізу, що й зумовлює необхідність нашої розвідки.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу структурно-функціональних та когнітивно-дискурсивних параметрів риторичних закликів у поетичній мовотворчості Тетяни Яковенко (на матеріалі збірки «У глибині небес...») [8], виявлення їхньої ролі у формуванні тактики солідарності та проектуванні самобутнього національного світогляду.

Для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових та спеціальних філологічних методів: метод стилістичного аналізу – для характеристики експресивного забарвлення риторичних фігур; лінгвопрагматичний метод – для виявлення інтенцій автора та персуазивного ефекту висловлень; структурно-функціональний метод – для класифікації моделей зверненого мовлення за їхньою будовою та роллю в тексті; метод контекстуально-інтерпретаційного аналізу – для з'ясування авторських конотацій та символічного змісту поетичних експресем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження риторичних закликів у поезії Тетяни Яковенко дозволяє розкрити динамічну природу її комунікативної стратегії, спрямованої на інтенсивну взаємодію з реципієнтом. У межах художнього тексту ці фігури стають ключовим інструментом прямої спонукальної дії, де мовна енергія трансформується у вольовий імпульс, що спонукає читача до внутрішнього перетворення та активного самовизначення.

У поетичному дискурсі Тетяни Яковенко риторичні заклики є засобом активної персуазії. Згідно з теорією Х. Перельмана, «...переконувати – це означає впливати на інших, чи то спрямовуючи їхнє мислення, чи то збурюючи або заспокоюючи їхні емоції, чи то

керуючи їхніми діями» [2, с. 71]. Авторка активно генерує імперативні конструкції, які моделюють поведінку адресата, причому «кожне мовлення адресовано аудиторії, проте часто забувають, що це стосується також усього написаного» [2, с. 71].

Спираючись на класифікацію А. Шоблінського, виокремлюємо риторичні заклики як складник риторичних та архітектонічних фігур (зокрема градації та паралелізму), залишаючи поза увагою аномальні конструкції, оскільки вони не є системними для ідіостилу поетки [7, с. 124-125].

Першу групу закликів у мовотворчості Т. Яковенко становлять екзистенційно-духовні імперативи, спрямовані на збереження внутрішньої стійкості особистості. «Щойно комунікація береться впливати на одну чи більше осіб, щоби спрямувати їхнє мислення... вона починає належати до королівства риторики» [2, с. 162]. Це «королівство» в поетки будується на закликах до молитви та вірності своїй землі: *Думкою не змалій, / Не похитнися, бо / Ти – на своїй землі, / А над тобою – Бог!* [8, с. 3]; *Тут твоя правда. / Живи, молись, / В долі й недолі* [8, с. 16]; *Отак собі живи, нікого не люби, / Нікого не люби, / Окрім дітей і Бога* [8, с. 20]; *Отак собі піди в Господні небеса. / Нічого не візьми / З собою, / Крім молитви...* [8, с. 20]. У цих рядках заклики до «життя» та «молитви» виконують функцію морального орієнтира, що утворює сакральний зв'язок людини з Творцем.

Друга важлива лінія – націоцентричні заклики до консолідації. Тетяна Яковенко використовує вокативи *браття* та *братове* для створення спільного комунікативного поля. «Мовець переконує аудиторію за допомогою стилістичних ідентифікацій; акт переконання діє, щоби забезпечити ідентифікацію аудиторії з інтересами мовця» [1, с. 570]. Поетка ідентифікує себе з народом, висуваючи заклики-вимоги: *Бережімо, браття, рідну мову й волю, / Захищаймо, браття, поки ще не пізно...* [8, с. 38]; *Молімося, братове, за любов / Та злагоду у власних душах грішних, / Поки є вибір, поки ще не пізно, / Поки живем...* [8, с. 192]. Ритміка цих закликів посилюється через нагнітання закличних настанов, де «серед власне архітектонічних конструкцій виокремлюються градації, які завдяки своїй специфічній інтонації створюють ефект напруги, а також сприяють динамічному та стрімкому розгортанню думки» [4, с. 178].

Особливого емоційного піку авторка досягає у закликах-вивільненнях та закликах-протестах. Часто вони реалізуються через фігуру градації (ступенювання). Як зазначає Л. Білоконенко, «ступенювання (градація)... полягає в поступовому нагнітанні засобів художньої виразності для підвищення (клімакс) або зниження (антиклімакс) їхньої емоційно-сміслової значущості» [3, с. 224]. Клімакс заклику спостерігаємо у віршах про внутрішню свободу та розрив із минулим: *Вийди! / Двері відчинені! Вийди! / Там привид кохання / колихається легко / сріблястим туманом / і пахне жасмином. Вийди! / Двері нарозтіж!* [8, с. 47]. Тут тричі повторена лексема *Вийди!* створює ефект невідворотності дії. Подібне нагнітання бачимо й у закликах до жорсткого самозахисту душі: *Не прощай! / Ти не в церкві і не в лікарні. / Маєш право таке – не простити і не забути!* [8, с. 130]; *Вибивай! / Клином – клин, / а цинізмом – дитячу щирість* [8, с. 131]; *Забувай! / Засівай травою! / Хай пасеться товар байдужий / На сльозах твоїх, / і образах, / і усіх твоїх попелищах!* [8, с. 131]. Такі конструкції часто супроводжуються окличною інтонацією. «Основна функція риторичних окликів, які здебільшого пунктуаційно виокремлені..., полягає у формуванні підвищеної авторської модальності» [6, с. 174].

Висока модальність закликів Т. Яковенко виявляється у зверненнях до національних геніїв та традицій, де спонування набуває форми етичного обов'язку: *О Господи, прислухайтесь, панове, / Як, впереміш з гарячими сльозами, / Лунає українське Боже слово – / Шевченкові «Давидові псалми»!* [8, с. 77-78]; *Перед генієм слова й духу / Розступайтесь по під тини, / Не чіпайте його кожуха / І не лізьте йому в штани...* [8, с. 85].

Важливо, що «градація може вступати у взаємодію з іншими стилістичними прийомами (антитезою, оксимороном, ампліфікацією, лексичним повтором, синтаксичним паралелізмом, парцеляцією, анафорою...)» [3, с. 228]. У поезії Яковенко заклики часто взаємодіють із метафорою «самопосади», де спонування до дії стає способом виживання

душі: *Хуртовина виє їй колеться, / Шаленіє, / а проте – / Посади собі шовковицю, / Посади, нехай росте!* [8, с. 120]; *Посади собі, хоч поки що / В зимовій своїй душі* [8, с. 120]. Тут заклики *посади, нехай росте* виконують функцію індикації надії, де кожна наступна фраза посилює емоційний фон.

Загалом, риторичні заклики в поезії Тетяни Яковенко є засобом моделювання активної життєвої позиції. Вони інтимізують текст (напр., *Зітри сльозу, графинечко, зітри* [8, с. 133]), виражають патріотичний імператив (*Соболівко найкраща... Хай променіє щастям* [8, с. 62]) та формують філософську концепцію стоїцизму (*Собою будь! І в сутінках – собою!* [8, с. 36]). Через ці фігури авторка не просто описує світ, а активно його перетворює, змушуючи реципієнта відчувати силу «українського Божого слова».

Висновки дослідження і перспективи подальшої наукової роботи. Проведене дослідження поетичної збірки Тетяни Яковенко «У глибині небес...» довело, що риторичні заклики є фундаментальною конструктивною основою її ідіолекту. Ці фігури функціонують як когнітивно-дискурсивні інструменти активної персвазії, що забезпечують емоційний резонанс між автором та читачем. Риторична система поетки базується на синтезі традиційної народнопісенної символіки та витонченої інтелектуальної метафорики, що дозволяє «опредметнювати» колективні страждання, перетворюючи їх на вольовий імпульс.

Виявлено три основні функціональні парадигми закликів: екзистенційно-духовні імперативи (збереження внутрішньої стійкості), націоцентричні апеляції (консолідація суспільства) та заклики до духовного самозахисту (формування стоїцизму). Застосування градації та окличної інтонації дозволяє авторці посилювати модальність висловлення, змушуючи реципієнта зайняти активну життєву позицію. Риторика Яковенко не лише описує світ, а й трансформує його через «українське Боже слово», вибудовуючи простір національної солідарності.

Перспективи подальших розвідок полягають у проведенні порівняльного аналізу риторичних стратегій Т. Яковенко з творчим доробком інших представників сучасної української поезії, а також у глибшому вивченні взаємодії риторичних фігур із механізмами опрацювання колективної історичної пам'яті за допомогою методів лінгвосинергетики.

Література

1. Burke K. *A grammar of motives and a rhetoric of motives*. World Publishing Company, 1962.
2. Perelman Ch. *The realm of rhetoric*. University of Notre Dame Press, 1982.
3. Білоконенко Л. Емфатичні фігури. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Філологічні науки (мовознавство)*, 2022. № 17. С. 192–237. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.17.2022.19>
4. Волошук В. І. Використання риторичних фігур та тропів у німецькому політичному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2022. № 56. С. 29–32. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.7>
5. Тхір М. Реалізація комунікативних стратегій Джозефа Байдена та Дональда Трампа під час їхніх президентських дебатів 2024 року. *Лінгвістичні студії*, 2024. № 48. С. 48–60. DOI: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2024.48.4>
6. Хорошева О. О. Стилїстичні фігури в системі архітекτονіки есе Юрія Андруховича. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Філологічні науки (мовознавство)*, 2022. № 17. С. 169–181. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.17.2022.18>
7. Шоблинскас А. Синтаксические фигуры: классическая и функциональная соотнесенность. *Общелитературный язык и функциональные стили: сборник научных трудов* / под ред. И. Палениса. Вильнюс: Мокслас, 1986. С. 124–125.
8. Яковенко Т. В. *У глибині небес...: поезії*. Вінниця, 2020. 224 с.

Olena Pokhyliuk. Rhetorical Exhortations in the Poetic Linguistic Output of Tetiana Yakovenko

Abstract. *This article provides a comprehensive linguopragmatic and cognitive-discursive analysis of rhetorical appeals within the poetic idiolect of the prominent Ukrainian poet Tetiana Yakovenko, drawing upon the collection In the Depths of the Skies... («U hlybyni nebes...»). The study examines the functioning of rhetorical figures not merely as stylistic devices for expression, but as potent instruments of persuasion capable of modeling volitional impulses and transforming the recipient's mental state.*

Through a synthesis of stylistic, structural-functional, and contextual-interpretative methods, the study identifies and classifies primary models of addressed speech according to three functional paradigms: existential-spiritual imperatives, nation-centered appeals, and calls for spiritual self-defense. Particular emphasis is placed on the categories of ethos and pathos as vehicles for constructing a «tactic of solidarity» with the reader. It is argued that the strategic use of gradation and heightened exclamatory intonation enables the author to «enmatter» the collective experience of suffering, transmuting it into a call for an active life position. The research findings elucidate the role of rhetorical imagination and communal memory in shaping spiritual stoicism and a modern national worldview within the poet's linguistic output.

Key words: *Tetiana Yakovenko's poetic idiolect, rhetorical appeal, persuasion, cognitive-discursive paradigm, ethos, pathos, national worldview, tactic of solidarity.*

УДК 811.161.2'271.12:316.774(477.63-21)

Анна Косарес

**МОВНА КУЛЬТУРА КРИВОРІЗЬКИХ ЗМІ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОМИЛОК
У МАСМЕДІА**

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
Криворізького державного
педагогічного університету
Асмаковська Г. Г.

У статті проаналізовано типові мовні помилки, які трапляються в медійних текстах. Мовну культуру журналістських публікацій розглянуто з позиції якісного представлення інформації. Визначено, що значна кількість анормативів негативно впливає на реципієнта, викликає недовіру до авторитетності ЗМІ, свідчить про низький рівень грамотності медіапрацівників.

Ключові слова: *мовна культура, помилка, анорматив, мовна норма, ЗМІ, медійний текст.*

Мова засобів масової інформації є одним із ключових чинників формування мовної свідомості та мовної культури сучасного суспільства. Через медіатексти реципієнти щоденно засвоюють мовні зразки, лексичні новації та стилістичні моделі, що значною мірою впливає на рівень загальної мовної грамотності. Саме тому журналістське мовлення виконує не лише інформативну, а й нормативну функцію, виступаючи своєрідним орієнтиром дотримання норм української літературної мови. Культура мовлення в медіапросторі передбачає точність, логічність, нормативність і стилістичну доцільність висловлювання. Проте в умовах інтенсифікації інформаційних потоків, впливу розмовного мовлення та іншомовних елементів у сучасних ЗМІ дедалі частіше фіксуються відхилення від усталених мовних норм. Особливо помітними такі явища є в регіональних медіатекстах,